

NATURALIT

LIFE INTEGRUOTAS PROJEKTAS
NATURA 2000 TINKLO VALDYMO OPTIMIZAVIMAS LIETUVOJE
LIFE-IP-PAF-NATURALIT
LIFE16 IPE/LT/016

Projekto veikla Nr. C.3.4.

**Naujos agroaplinkosauginės priemonės,
orientuotos į biologinės įvairovės išsaugojimą**

Sub-action C.3.4

**Final proposal of the improvement of new management-based measures targeted on
biodiversity conservation**

Completed by 31.12.2021

SUMMARY

The new Common Agricultural Policy (CAP) financial period will start in 2023 and the Lithuanian Strategic Plan for Agriculture and Rural Development for 2023-2027 (Strategic Plan) will enter into force. An analysis of the EU Green Deal documents has been carried out in order to better prepare for the new CAP period and to identify the necessary changes in the agro-environmental field (e.g. by distinguishing low hanging fruits). Various EU strategic documents and evaluation reports have been used for this analysis. The aim was to systematize the EU's agro-environmental aims set out in the Green Deal and to select the challenges that are relevant to Lithuania. The analysis has also been complemented by problem-solving approaches (covering different levels — SMR, GAEC, Eco-schemes, Pillar II measures) and an assessment of the level of readiness of the institutions involved in the implementation of the Strategic Plan to address these challenges, i.e. what changes in legislation, the organization of control, etc. are necessary to implement the changes. During these discussions, particular attention was paid to eco-schemes, analyzing which eco-schemes proposed by the EC are most relevant for Lithuania, as well as discussing the planned eco-schemes of neighboring countries and other information related to the preparation of eco-schemes.

Our proposals for the Strategic Plan:

Statutory Management Requirements (SMR) amendments related to the protection of birds, other protected species and natural habitats (to ensure the implementation of the Birds and Habitats Directives).

Good Agricultural and Environmental Conditions (GAEC) amendments: GAEC 1 — the application of the requirement to maintain permanent grassland at farm level rather than at national level, as well as zero tolerance to the reduction of permanent grassland area; GAEC 2 — band of peatlands' ploughing; GAEC 6 — post-harvest land cover during the winter period (agricultural crops or stubble, or other crop residues must be left); GAEC 8 — black fallow and

NATURALIT

catch crops should not be included in the area reserved for landscape features; GAEC 9 — Natura 2000 habitats are prohibited for renewal, i.e. ploughing and re-sowing.

Eco-schemes activities related to nature protection: establishment and maintenance of landscape features (e.g. strips of trees, shrubs), protection of migratory birds and prevention of their damage, management of gardens and berries in a nature-friendly way, grassland maintenance activities (e.g. mosaic mowing, grazing).

Given that on arable land environmental problems are the deepest and in order to balance farmers' contribution to environmental goals (biodiversity, destroyed landscapes, water pollution), we have also proposed the scoring system to encourage farmers' efforts on arable land towards less popular but environmentally important activities. The scoring system also provides an opportunity to address regional environmental problems, e.g. by intensifying water protection measures in risk water bodies areas.

Rural development measures: control of invasive plants, conservation and maintenance of protected species and natural habitats (investment measure), ban of black fallow in Natura 2000 sites.

NATURALIT

2023 metais prasidės naujasis Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) finansinis periodas ir įsigalios šiuo metu Žemės ūkio ministerijos rengiamas Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginis planas (Strateginis planas). Numatoma, kad naujoji BŽŪP bus labiau orientuota į aplinkos ir klimato tikslus: 25 proc. tiesioginių išmokų turės būti skirta ekoschemoms ir 35 proc. kaimo plėtros lėšų – su aplinka ir klimatu susijusioms priemonėms, griežtės valdymo reikalavimai (VR) ir geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartai. Vis tai prisidės prie ambicingų Europos žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo.

Siekiant kuo geriau pasiręgti naujam BŽŪP periodui ir identifikuoti būtinus pokyčius agroaplinkosaugos srityje (pvz., išskiriant mažiausiai pastangų reikalaujančius (angl. *low hanging fruits*), buvo atlikta ES žaliojo kurso dokumentų analizė. Minėtai analizei buvo naudojami įvairūs strateginiai ES dokumentai bei vertinimo ataskaitos (ES strategija „Nuo ūkio iki stalo“, ES Biologinės įvairovės strategija iki 2030, Europos audito rūmų (EAR) ataskaita „Biologinė įvairovė žemės ūkio paskirties žemėje: BŽŪP indėlis nesustabdė padėties blogėjimo“, EAR ataskaita „Laukinių apdulkintojų apsauga Europos Sąjungoje – Komisijos iniciatyvos nebuvo vaisingos“, EK ataskaita „Evaluation of the impact of the CAP on habitats, landscapes, biodiversity“). Rengiant šį dokumentą (tiesiogiai susijusį su projekto A.3.2 veikla) buvo siekiama susisteminti agroaplinkosauginius ES siekius, užsibrėžtus žaliajame kurse, ir projekto komandos diskusijų metu atrinkti būtent Lietuvai aktualius iššūkius bei įvertinti mūsų šalies institucijų pasirėngimą juos spręsti. Diskusijų metu buvo konstatuota, kad didžioji dalis ES identifikuotų problemų, spragų įgyvendinant ŽŪ politiką yra būdinga ir Lietuvai (pvz., tiesioginės išmokos turi labai mažą teigiamą poveikį biologinei įvairovei, trūksta rodiklių, kurie padėtų įvertinti ŽŪ veiklos įtaką aplinkai, neracionaliai naudojami augalų apsaugos produktai ir trąšos, drastiškai mažėjantis kraštovaizdžio elementų kiekis ir kt.). Analizė taip pat buvo papildyta problemų sprendimo būdais (apimant įvairius lygmenis – VR, GAAB, ekoschemų, II-jo ramsčio priemonių) ir institucijų, dalyvaujančių įgyvendinant ŽŪ strateginį planą, pasirėngimo spręsti minėtus iššūkius lygmenis įvertinimu, t.y. kokie teisės aktų, patikrų organizavimo pakeitimai ir pan. yra būtini siekiant pokyčių. Šių diskusijų metu ypač didelis dėmesys buvo skirtas ekoschemoms – buvo išanalizuota, kurios EK siūlomos ekoschemos yra pačios aktualiausios Lietuvai, kurios visiškai neaktualios ir kurios yra svarbios, bet ateityje turės būti aptartos detaliau siekiant jas prioritetizuoti, taip pat buvo aptartos kaimyninių šalių planuojamos ekoschemos bei kita su ekoschemų rengimu susijusi informacija (EK ekoschemų rengimo gairės, EK atsakymai į dažniausiai užduodamus šalių narių klausimus dėl ekoschemų taikymo ir pan.). Naturalit komanda strateginių dokumentų ir su ekoschemomis susijusios medžiagos analizei iš viso surengė 8 nuotolinius susitikimus, vykusius 2021 m. sausio 7 d. – balandžio 28 d. laikotarpiu. Diskusijų metu buvo nuspręsta, kad teikiant pasiūlymus naujam Strateginiam planui neapsiribosime įprastomis agrarinės aplinkosaugos priemonėmis, t. y. II-jo ramsčio priemonėmis, nes GAAB, VR ir naujosios ekoschemos taip pat vieni yra iš kertinių BŽŪP „žaliosios architektūros“ elementų ir juos būtina įtraukti į mūsų siūlymus, orientuotus į biologinės įvairovės išsaugojimą.

Rengiant šiuos siūlymus taip pat buvo atsižvelgta į 2021–2027 m. Prioritetinėje veiksmų programoje (PVP) numatytus prioritetinius veiksmus, pvz., natūralių pievų palaikymas, apleistų pievų buveinių atkūrimas, invazinių augalų rūšių naikinimas ir kt.

Atsižvelgiant į tai, kad dauguma aplinkosauginių BŽŪP priemonių iki šiol nepasiekdavo savo tikslų, buvo labai svarbu, kad naujojo Strateginio plano priemonės kuo efektyviau prisidėtų prie

NATURALIT

biologinės įvairovės, ekosistemų, kraštovaizdžio išsaugojimo ir atkūrimo tikslų ir tuo pačiu būtų patrauklios ūkininkams. Siekiant tai įgyvendinti žemės ūkio ir aplinkos ministrai pasirašė memorandumą, kuriuo buvo susitarta dėl Aplinkos ministerijos lyderystės ir ekspertinės pagalbos, rengiant naujas ir tobulinant šiuo metu galiojančias agrarinės aplinkosaugos priemones Strateginiam planui. Vadovaujantis memorandumu, pasirašytu 2021 metų balandžio 8 d., iš abiejų ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų atstovų buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė (DG). Į DG sudėtį buvo įtraukti ir Naturalit projekto komandos nariai, atstovavę Aplinkos ministeriją, Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą, Nacionalinę mokėjimo agentūrą, Žemės ūkio ministeriją. Iš viso buvo suorganizuoti 39 DG susitikimai (įvykę 2021 m. gegužės 12 d. – gruodžio 14 d.) Agroaplinkosauginių Strateginio plano priemonių rengime taip pat dalyvavo ir kiti projekto komandos nariai – Metodinio analitinio centro, Baltijos aplinkos forumo, parkų direktorių ekspertai, su kuriais buvo papildomai konsultuojamasi specifiniais klausimais (pvz., GAAB, VR, pievų priežiūra, paukščių apsaugos, ariamosios žemės kompleksinės ekoschemos skaičiuoklės ir kt.). Iš viso buvo suorganizuota 14 tokių papildomų konsultacijų su ekspertais (įvykusių 2021 m. gegužės 14 d. – spalio 5 d. laikotarpyje). Atsižvelgiant į tai, visi aplinkosauginiai siūlymai, pateikti Žemės ūkio ministerijai DG susitikimų metu per Naturalit projekto dalyvius yra laikytini ir projekto komandos darbo rezultatais.

VR

Didžioji dalis VR nėra tiesiogiai susiję su biologine įvairove ir jos išsaugojimu, pvz., vandens apsaugos, maisto ir pašarų saugos, ūkinių gyvūnų sveikatingumo ir kiti reikalavimai, todėl žemiau pateikiami siūlymai tik dėl dviejų VR.

VR 3 – laukinių paukščių apsauga:

- Plotuose, patenkančiuose į Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje esantiems paukščiams svarbių teritorijų sluoksnį (kurio rengime dalyvavo ir Naturalit komandos nariai), turi būti laikomasi konkrečiam plotui nustatyto ūkinės veiklos apribojimų, kurie gali apimti draudimus suarti ar persėti pievas, pievas keisti kitomis žemės ūkio naudmenomis, tačiau leidžiama jas persėti, naikinti krūmų, įsiterpusius tarp ariamų laukų, juostas, sausinti pievas (įrengti naujas sausinimo sistemas).
- Paukščiams svarbių teritorijų sluoksnis apima ir teritorijas, esančias už „Natura 2000“ ribų.

VR 4 – natūralių buveinių, laukinės augalijos bei gyvūnijos apsauga:

- Plotuose, patenkančiuose į Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje esantiems Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos sluoksnį (parengtą Naturalit komandos narių), turi būti laikomasi konkrečiam plotui nustatyto ūkinės veiklos apribojimų natūralioje buveinėje, kurie gali apimti draudimus arti, naudoti augalų apsaugos produktus, naudoti mineralines trąšas, naudoti organines trąšas, sausinti pievas (įrengti naujas sausinimo sistemas), įveisti mišką, įrengti poilsivietes, persėti daugiamečius pievas, intensyviai ganyti (ne intensyviau kaip 1 SG vienam hektarui) bei ūkinės veiklos apribojimų natūralios buveinės apsaugos buferyje, kurie gali apimti draudimus naudoti augalų apsaugos produktus, naudoti mineralines trąšas, naudoti organines trąšas, sausinti pievas (įrengti naujas sausinimo sistemas), įveisti mišką.

NATURALIT

- Reikalavimai taikomi tik plotams, patenkantiems į „Natura 2000“ teritorijas.

GAAB standartai

Žemiau pateikiami nauji GAAB aplinkosauginiai reikalavimai.

GAAB 1 – daugiamečių pievų išlaikymas:

- Reikalavimo taikymas ne nacionaliniu, o ūkio lygiu siekiant, kad pievos būtų atkuriamos ten, kur buvo sunaikintos, o atsakomybę dėl pievos atkūrimo prisiimtų būtent jas sunaikinęs ūkininkas.
- Nulinės tolerancijos taikymas daugiamečių pievų ploto mažėjimui (išskyrus tam tikras, iš anksto numatytas išimtis, susietas su pareiga atkurti sunaikintą pievų plotą kitoje vietoje). Manome, kad reikalavimas užtikrinti ne didesnę nei 5 % daugiamečių pievų ploto sumažėjimą šalies mastu, išskaido atsakomybę ir užprogramuoja nuolatinį šio ribojimo pažeidimą (kadangi tik metų pabaigoje paaiškėja, kiek šis skaičius pakito). Taip sukuriama ydinga sistema, sąlygojanti didelį ir nuolat augantį neigiamą poveikį aplinkai, o sunaikintų daugiamečių pievų atkūrimo mechanizmas praktiškai neveikia. Pažymime, kad net pradėjus jį taikyti naujai atsėta pieva daugiamete taps ne anksčiau kaip po 5 metų, o natūralios buveinės atveju tai užtrunka net iki 25 metų.

GAAB 2 – durpžemių ir šlapynių apsauga:

- Nustatytuose šlapynių ir durpynų plotuose draudžiama:
 - Giluminis ir seklišis arimas (tiesioginė sėja leidžiama). Draudimas arti užtikrina šio GAAB standarto tikslo įgyvendinimą – apsaugoti dirvožemį, kuriame gausu anglies ir tokiu būdu mažinti CO₂ išsiskyrimo emisijas;
 - Šlapynių plotus paversti į durpynų plotus ar kitaip sausinti;
 - Deginti ir sausinti durpynų plotus.
- Leidžiama tokių plotų apsėjimas žoliniais augalais, vaiskrūmiais ar kitais daugiamečiais augalais, kurių auginimas nesukelia anglies išsiskyrimo.

GAAB 6 – dirvos apsauga jautriausiu periodu:

- Po pagrindinės kultūros derliaus nuėmimo nuo lapkričio 15 d. iki kovo 20 d. turi būti auginami žemės ūkio augalai arba paliekamos neapartos ražienos arba kitos augalų liekanos. Tai viena iš efektyviausių vandens taršos iš žemės ūkio mažinimo priemonių, kuri apsaugo dirvą nuo erozijos ir maistingų medžiagų išsiplovimo. Pažymėtina, kad šios priemonės efektyvumas labai priklauso nuo jos įgyvendinimo masto. Manome, kad rizikos vandens telkinių baseinuose priemonė turi būti įgyvendinama reikalaujant 100 % dirbamos žemės padengimo žiemą, kitose teritorijose šis rodiklis galėtų būti 75 %.

GAAB 8 – kraštovaizdžio elementų ir kitų neproduktyvių elementų išskyrimas ir saugojimas:

- Į kraštovaizdžio elementams skirtą plotą neturėtų būti įskaičiuojami juodojo pūdymo ir tarpinių pasėlių plotai.

NATURALIT

GAAB 9 – jautrių pievų apsauga:

- Natūralias buveines, patenkančias į „Natura 2000“ teritoriją, draudžiama atnaujinti, t. y. suarti ir persėti (tai tolygu natūralios buveinės sunaikinimui ir būtų traktuojama kaip Buveinių direktyvos pažeidimas).

Ekoschemos

Ekoschemos – naujas, ūkininkų savanoriškai pasirenkamas instrumentas, orientuotas į aplinkosaugą bei klimato kaitos mažinimą. Ekoschemų išmokos yra skirtos tvariai, gamtai palankiu būdu ūkininkaujantiems ūkininkams, tokiu būdu prisidedantiems prie visuomenės gerovės.

Strateginiam planui buvo pasiūlytos 5 ekoschemos, susidedančios iš atskirų veiklų:

Ekoschemos	Įsipareigojimų laikotarpis (metais)
1. Veiklos ariamojoje žemėje (kompleksinė ekoschema):	
1.1. Sėjomaina (aukštesnio standarto)	4
1.2. Tarpiniai pasėliai	1
1.3. Daugianarių pasėlių auginimas/įsėlis	1
1.4. Sertifikuotos sėklos naudojimas	1
1.5. Kraštovaizdžio elementų priežiūra	3
1.6. Trumpaamžių medingųjų augalų juostos	1
1.7. Daugiamečių pupinių žolių juostos	5
1.8. Migruojančių paukščių apsauga ir jų daromos žalos prevencija	3/5
1.9. Neariminė žemdirbystė/tiesioginė sėja	5
2. Sodininkystė, uogininkystė ir daržininkystė:	
2.1. Sodų ir uogynų tvarkymas gamtai palankiu būdu	1
2.2. Tausojanti vaisių ir daržovių programa (NKP)	5
3. Pievų priežiūra:	
3.1. Durpžemių žemės keitimas pievomis	5
3.2. Eroduotos žemės keitimas pievomis	5
3.3. Ekstensyvus pievų tvarkymas ganant gyvulius	1
3.4. EB svarbos natūralių pievų, šlapynių bei rūšių buveinių tvarkymas	2
3.5. Ekstensyvus šlapynių tvarkymas	1
4. Perėjimas prie ekologinio ūkininkavimo	2-3
5. Gyvūnų gerovė (aukštesni vištų, kiaulių auginimo standartai)	1

Pažymėtina, kad nemaža dalis ekoschemų ir jų veiklų buvo pasiūlyta Žemės ūkio ministerijos, tačiau žemiau pateikiamos tik projekto komandos atstovų pasiūlytos veiklos ir jų aprašymai (aukščiau esančioje lentelėje pažymėta žalia spalva):

NATURALIT

Veikla	Bendro pobūdžio informacija	Esminiai aplinkosauginiai reikalavimai
1. Kraštovaizdžio elementų priežiūra	Nauja veikla, skirta atkurti ir išsaugoti tradicinį mozaikišką kraštovaizdį (sukurti ir palaikyti buveines augalams ir guvūnams (įskaitant apdulkintojus)).	Remiamų elementų sąrašas: <ol style="list-style-type: none">1. Ežios (ribinės juostos), palaukės;2. Vandens telkinių pakrantės, pagrioviai (įskaitant apsaugines vandens juostas);3. Apsauginės medžių ir krūmų juostos;4. Pavieniai medžiai ar krūmai;5. Akmenynai, akmenų, šakų, kelmų krūvos;6. Medžių ir krūmų grupės (įskaitant senų sodybviečių želdinius);7. Kasmet užmirkstančios vietos ariamojoje žemėje;8. Kūdras. <p>Išmoka bus mokama už: esamų elementų tvarkymą (pvz., šienavimą), naujų žolinių arba medėjančių elementų įkūrimą.</p> <p>Reikalavimai:</p> <ul style="list-style-type: none">• nenaudoti augalų apsaugos produktų (AAP);• nesmulkinti nupjautos žolės (smulkinimas darytų didelę žalą čia gyvenančiai gyvūnijai – varliagyviams, ropliams, bestuburiams (įskaitant ir apdulkintojus), kurie būtų susmulkinti kartu su žole, todėl siūlome leisti nupjautą žolę tiesiog suguldyti juostose ir palikti);• naikinti invazinių rūšių augalus.
2. Migruojančių paukščių apsauga ir jų daromos žalos prevencija	Nauja veikla, skirta apsaugoti pasėlius nuo paukščių daromos žalos, ją mažinti.	Netrikdyti apsistojančių paukščių, neišbaidyti jų, siekiant neišsklaidyti jų daromos žalos į kitus plotus ir auginant paukščiams patrauklias kultūras, skirtas jų mitybai (pvz., kukurūzus ir kt.)
3. Sodų ir uogynų tvarkymas gamtai palankiu būdu	Nauja veikla, kuria siekiama mažinti AAP naudojimą, maistinių medžiagų išplovimą iš dirvožemio, prisidėti prie biologinės įvairovės išsaugojimo.	Reikalavimai: <ul style="list-style-type: none">• nenaudoti AAP, kurių sudėtyje yra glifosato;• nuo gegužės 1 d. iki rugpjūčio 31 d. 0,3 ha sodo plote įrengti bent vieną feromonų gaudyklę vabzdžių kenkėjams aptikti;• vaisių sodų 0,3 ha plote įrengti bent du biologinę įvairovę palaikančius elementus (paukščių inkilai, vabzdžių lizdai, aviliai);• vaismedžių ir uogakrūmių tarpueilius apsėti žoliniais augalais.

NATURALIT

4. Ekstensyvus pievų tvarkymas ganant gyvulius	Šiuo metu Kaimo plėtros programoje (KPP) esanti veikla, kuri buvo papildyta ir pakoreguota. Tikslas – pievų ir šlapynių palaikymas, natūralių pievų buveinių ir saugomų rūšių išsaugojimas, gyvulininkystės skatinimas.	5–7 metų įsipareigojimų trukmė buvo sumažinta iki 1 metų. Nauji reikalavimai: <ul style="list-style-type: none">• ūkininkas gali nušienauti pievą po birželio 20 d., o po to privalo ganyti (nušienautą žolę privaloma išvežti iki spalio 30 d.);• gyvulių ganiavos laikotarpis neribojamas;• po nuganymo (kai lauke po spalio 30 d. yra aiškių ganyto požymių (ekskrementų liekanos, išguldyta, ištrypta ir (arba) nuėsta žolė ar kiti požymiai)) likusi nenuėsta žolė nebus laikoma neatitikimu reikalavimams;• žolės likučių smulkinimas ir paskleidimas draudžiamas.
5. EB svarbos natūralių pievų, šlapynių bei rūšių buveinių tvarkymas	Šiuo metu Kaimo plėtros programoje (KPP) esanti veikla, kuri buvo papildyta ir pakoreguota. Tikslas – pievų ir šlapynių palaikymas, natūralių pievų buveinių ir saugomų rūšių išsaugojimas, gyvulininkystės skatinimas.	5–7 metų įsipareigojimų trukmė buvo sumažinta iki 2 metų. Prie šios priemonės buvo pasiūlyta prijungti šiuo metu kaip atskiras priemones KPP esančias veiklas „Nykstančios meldinių nendrinukių populiacijos buveinių saugojimas natūraliose ir pusiau natūraliose pievose“ ir „Nykstančios meldinių nendrinukių populiacijos buveinių saugojimas šlapynėse“, taip pat priemonę papildyti kitų saugomų rūšių (pvz., tilvikių, balinių vėžlių, griežlių, drugių) buveinių priežiūra. Taip pat buvo įtrauktas reikalavimas pasikonsultuoti su biologinės įvairovės srities ekspertu ūkyje, siekiant pareiškėjo žinių apie rūšies biologinius poreikius ugdymo ir siekiant aptarti ir parinkti tinkamiausią rūšiai ir priimtinausią ūkiui tvarkymo režimą. Ūkininko pasirenkamas pievų ir šlapynių tvarkymo būdas (galimi 2 variantai): 1. Šienavimas: <ul style="list-style-type: none">• Šienavimą pradėti ne anksčiau kaip birželio 20 d.; Šlapynėse šienauti pradėti ne anksčiau kaip liepos 1 d.;• Pirmąjį šienavimą ir žolės surinkimą į krūvas (ar susukimą į rulonus) baigti iki rugpjūčio 1 d. (jei šienaujama daugiau kartų, antras ir kiti

NATURALIT

		<p>šienavimai leidžiami ir vėliau, bet jie nėra privalomi);</p> <ul style="list-style-type: none">• Žolę išvežti iki spalio 30 d. Šlapynėse - iki kitų metų kovo 1 d.• Šienaujant paliekama 20–30 proc. ploto nenušienauta (šis plotas įbraižomas deklaruojant), siekiant didinti buveinės mozaikiškumą. Vienoje vietoje paliekamas nešienautas plotas negali viršyti 2 ha.• Nešienaujamo ploto vietą būtina antrais metais keisti;• Nušienautos žolės smulkinimas ir paskleidimas draudžiamas. <p>2. Ganymas:</p> <ul style="list-style-type: none">• Schemos taikymo plote gyvuliai ganomi ekstensyviai (0,3–1 SG/ha);• Ūkininkas gali nušienauti pievą po birželio 15 d. palikdamas 20–30 proc. ploto nenušienauta (šis plotas įbraižomas deklaruojant), o po to privalo ganyti. Nušienautą žolę privaloma išvežti iki spalio 30 d. Nešienaujamo ploto vietą būtina antrais metais keisti;• Ganiavos laikas neribojamas;• Schemos taikymo plote draudžiamas papildomas gyvulių šėrimas;• Pareiškėjas, neturintis savo vardu registruotų gyvulių, bet deklaruotose plotuose ganantis gyvulius kitais pagrindais, turi pateikti tai įrodančius dokumentus (sutartį);• Po nuganyto (kai lauke po spalio 30 d. yra aiškių ganyto požymių (ekskrementų liekanos, išguldyta ir (arba) nuėsta žolė ar kiti požymiai)) likusi nenuėsta žolė nebus laikoma neatitikimu reikalavimams;• Žolės likučių smulkinimas ir paskleidimas draudžiamas. <p>Kai deklaruojamame plote yra registruota agrarinio kraštovaizdžio rūšių buveinė taikomi šie papildomi reikalavimai (kai jie skiriasi nuo bendrųjų reikalavimų, būti laikytis šių specifinių reikalavimų):</p> <p>1. Meldinės nendrinukės buveinių apsauga pievose ir buveinėse su nepageidaujama augalija (iš</p>
--	--	---

NATURALIT

		<p>dabartinės KPP, 10.04 veikla);</p> <p>2. Meldinės nendrinukės buveinių apsauga šlapynėse (iš dabartinės KPP, 10.05 veikla);</p> <p>3. Tilvikų, balinių vėžlių buveinių apsauga (ganyti gyvulius bent iki lapkričio 1 d. arba nupjauti atolą ir žolę išvežti po rugsėjo 1 d. (ne vėliau kaip iki lapkričio 1 d.)).</p> <p>4. Griežlių buveinių apsauga (šienauti iš lauko centro).</p> <p>5. Drugių buveinių apsauga (šienas turi būti išdžiovintas prieš surenkant).</p>
6. Ekstensyvus šlapynių tvarkymas	<p>Šiuo metu Kaimo plėtros programoje (KPP) esanti veikla, kuri buvo papildyta ir pakoreguota. Tikslas – pievų ir šlapynių palaikymas, natūralių pievų buveinių ir saugomų rūšių išsaugojimas, gyvulininkystės skatinimas.</p>	<p>5–7 metų įsipareigojimų trukmė buvo sumažinta iki 1 metų.</p> <p>Reikalavimai:</p> <ul style="list-style-type: none">• neįrengti naujų sausinimo sistemų;• nearti šlapynių ir jų nepersėti kultūrinėmis žolėmis;• nenaudoti augalų apsaugos produktų, neturėti mineralinėmis ir organinėmis trąšomis;• kasmet šienauti arba ganyti jose gyvulius, laikantis šių reikalavimų (pareiškėjas gali laisvai nuspręsti, ar ganyti, ar šienauti);• šienauti pradėti ne anksčiau kaip liepos 1 d.; pašalinti nušienautą žolę iki kitų metų kovo 1 d.• ganyti gyvulius 0,3-1 SG / ha intensyvumu pagal priemonės veiklą deklaruotame plote;• ganiavos laikas neribojamas;• schemos taikymo plote papildomas gyvulių šėrimas yra draudžiamas.• po nuganyto (kai lauke po spalio 30 d. yra aiškių ganyto požymių (ekskrementų liekanos, išguldyta ir (arba) nuėsta žolė ar kiti požymiai)) likusi nenuėsta žolė nebus laikoma neatitikimu reikalavimams.• žolės likučių smulkinimas ir paskleidimas draudžiamas.

Kompleksinės ariamosios žemdirbystės ekoschemos taškų skaičiuoklė

Atsižvelgiant į tai, kad ariamojoje žemėje aplinkosauginės problemos yra pačios giliausios ir siekiant subalansuoti ūkininkų indėlį į atskiras sritis (biologinė įvairovė, nuskurdintas kraštovaizdis, vandenų tarša), Aplinkos ministeriją atstovaujantys projekto komandos nariai pasiūlė sukurti balų

NATURALIT

sistemą, padėsiančią nukreipti ūkininkų pastangas ir į ne tokias populiarias, bet gamtosauginiu požiūriu labai reikšmingas veiklas. Skaičiuoklė taip pat suteikia galimybę spręsti regionines aplinkos būklės problemas, pvz., intensyviau taikyti vandens apsaugos priemones rizikos vandens telkinių baseinuose arba palaikyti/atkurti/sukurti naujus kraštovaizdžio elementus nuskurdinto kraštovaizdžio arealuose.

Skaičiuoklės įgyvendinimo principai:

- Dalyvaujantys kompleksinėje ariamosios žemdirbystės ekoschemoje ūkininkai skatinami rinktis daugiau nei vieną veiklą;
- Taškai rodo aplinkosauginį veiklos efekto lygį. Turi būti surinkta **minimali taškų proc. dalis trims iš penkių tikslų** – vanduo, biologinė įvairovė ir kraštovaizdis – kad ūkininkas galėtų dalyvauti kompleksinėje ariamosios žemdirbystės ekoschemoje;
- Pasiekus minimalias taškų proc. dalis, išmokos mokamos už ūkio hektarus, dalyvaujančius atitinkamose kompleksinės ariamosios žemdirbystės ekoschemos veiklose.

Skaičiuoklė ir jos taškų skaičiavimo pavyzdys:

Nr.	Kompleksinės ekoschemos "Veiklos ariamojoje žemėje" veiklos pavadinimas	Indėlis į BŽŪP aplinkosaugos tikslus dalyvaujant ekoschemos veiklose, už 1 ha (veiklos indėlis vertinamas balais nuo 0 iki 10)						Faktinis plotas, kuriame įgyvendinama veikla, ha	Veiklų persidengimas (ar tie patys ha gali dalyvauti kitose veiklose)
		Klimatas	Dirvožemis	Vanduo	Kraštovaizdis	Bioįvairovė	Iš viso taškai už veiklą 1 ha		
1	Sėjomaina (aukštesnio standarto, min. 4 laukai)	3	7	5	2	4	21	40	TAIP
2	Tarpiniai pasėliai	3	5	8	1	4	21	0	TAIP
3	Daugianariai pasėliai/įsėlis	3	6	3	1	5	18	0	TAIP
4	Sertifikuotos sėklos naudojimas	1	2	2	0	2	7	0	TAIP
5	Kraštovaizdžio elementų priežiūra	2	2	8	10	10	32	4	NE
6	Augalų juostos (trumpaamžių medingųjų augalų)	3	3	6	5	10	27	0	NE
7	Augalų juostos (daugiamečių pupinių žolių)	3	6	7	5	10	31	0	NE
8	Migruojančių paukščių apsauga ir jų daromos žalos prevencija	1	1	1	0	8	11	0	NE
9	Neariminė žemdirbystė/tiesioginė sėja	4	2	5	0	4	15	0	TAIP
Iš viso ūkyje taškų pagal BŽŪP AT, vnt.:		128	288	232	120	200	968	44	
Ūkyje pasiekiamų taškų procentinė dalis faktinė, proc.		13	30	24	12	21	100		
Taškų procentinė dalis reikalaujama RVT, proc.				30	5	20			
Taškų procentinė dalis reikalaujama ne RVT, proc.				20	5	20			
		Klimatas	Dirvožemis	Vanduo	Kraštovaizdis	Bioįvairovė			

Ši nesudėtinga skaičiuoklė bus prieinama visiems ūkininkams ir leis jiems susiplanuoti veiklas, kurios atitiktų jų ūkių poreikius ir bent minimaliai prisidėtų prie BŽŪP aplinkosauginių tikslų.

Kaimo plėtros priemonės

Projekto komandos iniciatyva taip pat buvo pasiūlyta nauja investicinė II-jo ramsčio priemonė – invazinių augalų naikinimas, kurios tikslas – Sosnovskio barščio ir gausialapio lubino

NATURALIT

populiacijų valdymas. Išmoka būtų mokama už Sosnovskio barščio naikinimą naudojant selektyviuosius herbicidus, gausialpio lubino – naikinant mechaniniu būdu (pagal Aplinkos ministerijos parengtas rekomendacijas). Kreiptis galėtų tie ūkininkai, kurių žemėje yra šių invazinių rūšių pagal Aplinkos ministerijos parengtą GIS sluoksnį. Ši priemonė sudarytų galimybę efektyviau spręsti invazinių rūšių išplitimo žemės ūkio plotuose problemą (pvz., šiuo metu Sosnovskio barštis yra naikinamas tik savivaldybių pastangomis naudojant Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšas).

Taip pat šiuo metu KPP esančią investicinę priemonę „Meldinės nendrinukės buveinių išsaugojimas“ buvo pasiūlyta praplėsti pridedant kitų saugomų Lietuvos rūšių buveines bei natūralias EB svarbos buveines. Naujosios priemonės „Saugomų rūšių buveinių ir EB svarbos natūralių buveinių išsaugojimas“ parama skiriama būtų įgyvendinti bendruosius aplinkosaugos tikslus, susijusius su biologinės įvairovės išsaugojimu ir subalansuotu ekosistemų funkcionavimu, išsaugojant meldinės nendrinukės, balinio vėžlio, kraujalakinio melsvio, niūriaspalvio auksavabalio, šiaurinio auksinuko, auksuotosios šaškytės, plikažiedžio linlapio, stulgio, paprastojo gričiuo (, raudonkojo tuliko, didžiosios kuolingos buveines ir Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus – 6530 Miškapievės, 5130 Kadagynai, 9070 Medžiais apaugusios ganyklos, 2330 Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės, 6120 Karbonatinių smėlynų pievos, 6210 Stepinės pievos, 6230 Rūšių turtingi briedgaurnai, 6410 Melvenynai.

Sėkmingas investicinės priemonės įgyvendinimas padidintų bendrą nykstančių saugomų rūšių individų skaičių mūsų šalyje, pagerintų rūšių migracijos galimybes, padidėtų rūšių užimamos teritorijos plotas, nes ekstensyvus žemės (pievų ir ganyklų) naudojimas būtų paskatintas ten, kur dėl žemės ūkio veiklos trūkumo šių rūšių buveinės degraduoja. Natūralių buveinių atveju būtų padidintas buveinės plotas, kuriame nykstanti buveinė būtų atkurta ir palaikoma geros būklės. Pvz., balinis vėžlys aptinkamas tik nedidelėje teritorijoje šalies pietuose. Lietuvoje žinoma apie 30 balinių vėžlių radaviečių, kuriose gali gyventi apie 400–600 individų. Šios rūšies veisimuisi yra būtinas ganymas arba šienavimas seklių vandens telkinių pakrantėse, kitu atveju buveinės smarkiai degraduoja dėl natūralios sukcesijos. Raudonkojis tulikas, paprastasis gričiuokas, didžioji kuolinga – rūšys paplitusios tik lokaliai būtent dėl buveinių trūkumo ir jų apaugimo sumedėjusia bei aukšta žoline augalija. Medžiais apaugusios ganyklos – vienas iš blogiausioje padėtyje esančių buveinių tipų Lietuvoje. Pagrindinė blogos būklės priežastis – nutrūkusi ganymo į miškus įsiterpusiose ganyklose veikla.

Apibendrinant – visų šių išvardintų retų saugomų rūšių ir natūralių buveinių palaikymui yra būtina ekstensyvi antropogeninė veikla – ganymas arba šienavimas. Priešingu atveju teritorijos apauga krūmais bei medžiais, tampa nebetinkamomis daugeliui pievoms būdingų vabzdžių ir paukščių rūšių, keičiasi buveinių rūšinė sudėtis, jos degraduoja. Atsižvelgiant į tai, sudalyvavus investicinėje apleistos buveinės atkūrimo priemonėje, siūloma taikyti privalomą sąlygą – tęsti tvarkymą dalyvaujant tęstinėje pievų priežiūros ekoschemoje.

Taip pat buvo pateiktas siūlymas, susijęs su priemone „Su „Natura 2000“ ir Vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos“. Lietuvoje viena iš įprastų ūkininkavimo praktikų yra juodojo pūdyto taikymas. Taikant šį metodą dirvožemis ilgą laiką būna nepadengtas augalais ar jų liekanomis, todėl susidaro labai palankios sąlygos dirvos erozijai. Projekto komandos nuomone, ši ydinga ir gamtai nepalanki praktika neturėtų būti leidžiama ir remiama bent jau „Natura 2000“

NATURALIT

teritorijose, todėl buvo pasiūlyta panaikinti jos taikymo galimybę atitinkamai pakoreguojant šios priemonės įgyvendinimo taisykles.

